

KOLTAI TAMÁS

SZABÓ OTTÓ EMLÉKEZETE

Lehet-e emlékem a színésről, akit valószínűleg sohasem láttam a színpadon? *Valószínűleg* - írom le némileg bizonytalanul -, mert Szabó Ottó az ötvenes-hatvanas években vidéki színházakban játszott főszerepeket, amikor még biztosan nem láttam, később elvéve akár láthattam vidéken is, Pesten is, noha korán, a hetvenes években kiszállt a színházból, és elment szinkronszínésznek.

„Harminchat évig voltam a pályán”, nyilatkozta 1979-ben. Aztán még csaknem húsz évig ő volt Gian Maria Volonte, Raf Vallone, Pierre Brasseur, Max von Sydow - magyar hangja. Es persze Derrické. Meg a Szomszédok zöldségese - élőben.

Én mégis látni vélem - lelke színpadán - Szabó Ottót mint Görgéyt, Tartuffe-öt, Turait, Leicestert, Bánkot. Ez csak részemről illúzió, ő tényleg eljátszotta ezeket a szerepeket. De mi egyéb a színház, mint kollektív illúzió? Vajon milyenek „látjuk” azokat a színészeket, akiket húsz vagy harminc évvel ezelőtt láttunk? Úgy is kérdezhetném: milyenek teremtjük meg őket utólag, emlékezetünkben? (Illúzióknban?)

Szabó Ottó azt mondta egyszer, hogy a tehetésgtelen rendezők elől menekült el a színpadtól a Pannónia Filmstúdióba.

Előtte egy fénykép. Shakespeare: *Macbeth*, Pécsi Nemzeti Színház. A bemutató dátuma: 1960. február 4. A rendező: Németh Antal. A szörnyű pár királyi díszben: Szabó Ottó és Spányik Éva. A konvencionális színházi fotó nem sokat árul el, a gyilkos király szertartásos mozdulattal, akár egy bevonuláson vagy fogadáson, elővezeti nejét. Néznek egymásra, tartásukban magabiztosság, majdnem gög. Es bennük a titok. Föltehetően a csúcson levő színészeké és a pálya szélére szorított volt rendezői nagyságé. Vajon milyen lehetett ez a találkozás akkor, egy híján negyven éve? Es miért mulasztottuk el egy híján negyven évig megkérdezni róla a színészt? Miért nem tudakoltuk a véleményét a *tehetséges* rendezőről, az együttjátszásról vagy a későbbi csalódás okairól?

Szabó Ottó mindkét nagyapja - Neményi László és Szabó Pál - színigazgató volt; utóbbi a marosvásárhelyi első állandó magyar színház alapítója, rendező és színész. Édesapja, Szabó Ernő (őrá, Hannibál tanár úrra talán még azok is emlékeznek, akik sohasem jártak színházba) éppen Horváth Árpád igazgatása alatt játszott Debrecenben, amikor Ottó kiszökdösött a gimnáziumból a színházba, hogy aztán ott is hagyja az iskolapadot, és elmenjen segédszínésznek.

Nagyváradon kapta az első szerepet, az ifjú Schwartzot a *Liliomfiban*. Aztán az akkoriban szokásos sors: háború, fogság (véletlenül kapták el a suhancot, hogy „kilegyen a létszám”, Szibériában majdnem belehalt a flekktífuszba), '48-tól Marosvásárhely, '56-tól Pécs, '66-tól Veszprém... Adatok. Szerepek: Hlesztakov, Higgins, Corvino. Kataklizmák. '74-ben a *Volpone* előadásán agyérgörcsöt kap a színpadon, hónapokig nem tud megszólalni, fél évig jár logopédushoz, újra megtanul beszélni. Anekdoták. Egyszer rendőrök igazoltatták volna, ha nem ismerik föl „Derricket”. Adatok, szerepek, kataklizmák, anekdoták, fényképek.

Mi marad a színészből?

Szabó Ottónak karcos, erős, bölcsességet, határozottságot sugárzó hangja volt. Kemény, tömör fizikuma férfias hősszerepekre és karakterekre képesítette. Fiatal Tartuffe-jében kenetes gúny, Higginsében finom angol ironia, Bánkjában hősiesség dominált. Játékában a zord külső alatt szemérmes líra, megbocsátó esendőség bujkált.

Tudom, bár sohasem láttam színpadon. 1998. november 30-án halt meg, alig egy hónappal hetvenkettedik születésnapja előtt.

Szabó Ottó *Macbeth*ként

Civilben

A *Bunburyben* az ötvenes években, Pécsen

